

Osagaiiz

Osasun-zientzien aldizkaria

ALE BEREZIA. UPV/EHU Udako Ikastaroak

OSASUNA ETA HIZKUNTZA: ERRONKAK ETA AUKERAK

2018ko, irailak 13-14
Bizkaia Aretoa, Bilbo

Antolatzaileak:

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

Osakidetza

udako
euskal unibertsitatea

Osasungoia
Euskalduntzeko
Erakundea

Aurkibidea

Hitzaurrea	5
Egitaraua	7
1. Lehenengo multzoko ponentziak	
Osasun-arloan euskara lan-hizkuntza izateko eragiten duten faktoreak	9
1.1. Euskara lan-hizkuntza Osakidetzan. Felix Zubia	11
1.2. Pazienteak Hautemandako Eraitzen Neurketak eremu elebidunetan: Pazientea arretaren erdigunera. Iñaki Santamarina	13
1.3. Euskararen erabilaren aktibazioa lan munduan. Pablo Suberbiola	15
1.4. Euskararen erabilera eta presentzia handitzeko Osakidetzako praktika egokiak. Irene Gil Legarra	17
1.5. Osasunbidean pausoak emanez. Lazaro Elizalde.....	19
2. Bigarren multzoko ponentziak	
Prestakuntza eta osasungintzako profesional euskaldunen sarea	23
2.1. Osasungintzako profesional euskaldunen sarea, Osagaiz aldizkaria eredu. Jose Ramon Furundarena	25
3. Hirugarren multzoko ponentziak	
Adibide eta ekintza zehatzak	27
3.1. Osasun-arreta espezializatuan euskara txertatzeko proiektua. Bidane Petralanda	29
3.2. PROMen garapena euskaraz Osasun Mentalean. Leire Erkoreka eta Naiara Ozamiz	31
3.3. Nazioarteko elkarlanerako aukerak eta estandarrak etorkizuneko Planei begira. Aitor Montes.....	33
3.4. Osakidetzako Euskararen erabilera normalizatzeko 2. Planerako neurri Zuzentzaileak. Xabier Arauzo	35
3.5. “Aitzinatu” programa: Hizkuntza-gaitasun aurreratuak garatuz euskarazko irakaskuntzaren bikaintasuna sustatzeko programa. Joseba Ezeiza eta Itziar San Martin.....	37
3.6. BAMEren euskarazko formakuntza. Hiart Arratibel	39

4. Posterrak	41
4.1. Mintzaret: euskara on line. Mugak gainditzen. Ainara Loiarde Mendizabal.....	43
4.2. Euskara Plana eta euskara sustatzeko ekintzak Matia Fundazioan. Euskara talde teknikoa: Ainhoa Arrillaga, Blanca Garay, Ainhoa Fernandez, Urko Lekuona, Nerea Mendizabal, Ana Orbegozo, Elena Zubizarreta	45
4.3. Interpretazio Zerbitzuaren ebaluazioa. Ainhoa Mentxaka, Regina Larruzea eta Natalia Elvira	47
4.4. Bor bor hizkuntzak piztu. Araba ESik bultzatutako egitasmoa hizkuntzak Aktibatzeke. Aintzane Larretxi, Maddalen Garcia-Escudero, Amaia Ugartemendia, Rosa Maria Valverde, Guillermo Aguirre.....	49
4.5. Itzulpen lagundua. Eguzkiñe Gezuraga Barrena, Natalia Elvira García	
4.6. OSATERM: Osasun-terminoak kudeatzeko aplikazioa mugikorrentzat. Eneko Sampedro Pozo, Olatz Perez-de-Viñaspre eta Maite Oronoz.....	51
4.7. Gamifikazioa: Hizkuntza-irizpideak transmititzeko tresna eraginkorra. Baietz erronkari! Jabier Gomez Aginaga, Iratxe Sustatxa Martinez Raquel Benito.....	53
Ruiz de la Peña, María Carmen Matthies Baraibar.....	55
4.8. “Hitz egin” hizkuntza ohituren aldaketa osasun alorrean. Jon Irizar.....	57
4.9. Euskarazko arreta Azpeitiko osasun zentroan. Leire Arabaolaza, Ane Illarramendi, Arrate Ugarte, Maria Gerriko, Mikel Galparsoro	59
4.10. Afasia euskaraz ebaluatzeko tresna berria bidean: CATaren egokitzapena. Marie Pourquoié Bidegain, Amaia Munarriz-Ibarrola	61
4.11 GNS-10-AKaren euskararako egokitzapena. Natalia Elvira García, Olatz Pérez de Vinaspre	63

Hitzaurrea

Jon Zarate Sesma

Euskararen eta Etengabeko Prestakuntzaren arloko errektoreordea

Osasungintzak bere berezitasun eta konplexutasunak dauzka, eta pazientean oinarritutako osasun arreta normalizatua lortzeko, ezinbestekoak dira osasungintzaren esparru osoan lanean diharduten eragileen elkarlana eta sinergiak. Era berean, elkarlana proiektu eta ekintza zehatzetan gauzatu behar da. Osasun-arloan euskara lan-hizkuntza izateko oinarriez eztabaidatu behar da. Osasun-arreta espezializatuan euskara txertatzeko proiektuak garatu behar dira. Osasun arloko emaitzak ebaluatzeko, pazienteak hautemandako emaitzen neurketak (PHEN) euskaraz balioztatu behar dira. Nazioarteko elkarlanerako aukerak eta estandarrak etorkizuneko planetan kontuan izan behar dira. Unibertsitateak, diziplina anitzeko ikuspuntutik, prestakuntza, ikerketa eta bestelako egitasmoak garatu behar ditu. Barne Mediku Egoiliarretan oinarritzen den mediku espezialisten prestakuntzan euskara txertatu behar da. Eta horiek guztiak, eta aipatu gabe utzitako beste hainbat, garatu ahal izateko, garrantzi berezia eman behar zaio osasungintzako profesional euskaldunen sare indartsuago bat osatzeko planteatzen diren proposamenei.

2017ko jardunaldietan bezala, parte-hartzaileen kopuru handia izan da aurten ere: guztira 63 matrikulatu. Medikuak, erizainak, informatikariak, filologoak, soziologoak, itzultzaileak, zuzenbideko eta lan harremanen arloko adituak..., hainbat arlotako profesionalak bildu dira bi egunez.

Askotarikoak izan dira 2018ko jardunaldietan aztertu eta eztabaidatu diren gaiak. Adibidez, UPV/EHUtik abian jarri diren zenbait proiektu eta ikerketa aurkeztu dira :

- Pazienteak Hautemandako Emaitzen Neurketak eremu elebidunetan.
- Osasun-arreta espezializatuan euskara txertatzeko proiektua.
- PHENen garapena euskaraz osasun mentalean.
- “Aitzinatu” programa: Hizkuntza-gaitasun aurreratuak garatuz, euskarazko irakaskuntzaren bikaintasuna sustatzeko programa.

Osakidetzaren, Osasunbidearen eta kontzertatuak zein pribatuak diren gainerako euskal osasun-sistemako eragileen eskutik honako gai hauek aurkeztu dira:

- .

Jon Zarate Sesma

- Osasun alorrerako prestaturiko itzultzaile automatikoak garatzea, euskaraz idatzitako testuak gai ez diren profesionalak ere uler ditzaten.
- Euskara lan-hizkuntza Osakidetzan.
- Euskararen erabilera eta presentzia handitzeko Osakidetzako praktika egokiak.
- Osasunbidean pausuak emanez.
- Osasungintzako profesional euskaldunen sarea, Osagaiz aldizkaria eredu (UEUren ekarpena).
- Nazioarteko elkarlanerako aukerak eta estandarrak etorkizuneko Planei begira.
- Osakidetzako Euskararen erabilera normalizatzeko 2. Planerako neurri zuzentzaileak.
- BAMEren euskarazko formakuntza.

Aurten ere nazioarteko saretzearen beharraz hitz egin da jardunaldietan, gai horri leku berezia eman zaio Kanadako osasungintza frantsesez eskaintzeko erakundetik (Société Santé en français) helarazi diguten bideoaren emanaldiarekin.

2018ko ekitaldi honetan berrikuntzak sartu ditugu. Batetik, jardunaldietan ekarpenak egiteko #OsasunaHizkuntza traola erabili dugu eta traola horrekin etiketatutako txio guztiak jaso ditugu. Eta bestetik, posterrak aurkezteko aukera eman dugu. Guztira 12 poster aurkeztu dira, eta poster onena saritu da. Poster saritua “Afasia euskaraz ebaluatzeko tresna berria bidean: CATaren egokitzapena” izan da, Marie Pourquoi eta Amaia Munarriz UPV/EHUko irakasle eta ikertzaileek aurkeztutakoa.

Jardunaldietatik ateratako hainbat ondorio jaso ditugu. Horien artean nabarmendu nahi nuke indarrean eta eskura dagoen ebidentzia zientifikoan oinarrituriko eta, aldi berean, pazientean zentratutako osasun arreta normalizatua lortzea dugula helburu. Espero dezagun etorkizunean, UPV/EHUko Osasuna eta hizkuntza udako ikastaroarekin abiatutako bideari jarraituz, osasungintzan euskarak presentzia eta erabilera handiagoa izan dezan, eta han-hor-hemen aurrera eraman diren praktika aurreratuen bilaketan eta ezarpenean lagungarri izatea.

Egitaraua

Osasuna eta Hizkuntza: erronkak eta aukerak

Bilboko Bizkaia Aretoa

2018ko irailaren 13 eta 14

Irailak 13

15.30 – 15.45: Irekiera ekitaldia.

15.45 – 18.15: **Osasun-arloan euskara lan-hizkuntza izateko eragiten duten faktoreak**

15.45-16.15: Euskara lan-hizkuntza Osakidetzan. Felix Zubia (Osakidetza-Donostia Unibertsitate Ospitale medikua, OEEko kide eta UPV/EHUko irakasle-ikertzailea).

16.15-16.45: Pazienteak Hautemandako Emaizten Neurketak eremu elebidunetan: Pazientea arretaren erdigunera. Iñaki Santamarina (UPV/EHUko Medikuntzako ikaslea).

16.45-17.15: Euskararen erabileraren aktibazioa lan munduan. Pablo Suberbiola (Soziolinguistika Klusterra).

17.15-17.30: Euskararen erabilera eta presentzia handitzeko Osakidetzako praktika egokiak. Irene Gil Legarra (Donostialdea ESiko euskara teknikaria).

17.30-17.45: Osasunbidean pausoak emanez. Lazaro Elizalde (Nafarroako Osasun arloko Herritartasunaren, Aseguramenduaren eta Bermeen zerbitziburua).

18.15-19.30: **Prestakuntza eta osasungintzako profesional euskaldunen sarea:**

18.15-18.45: Osasungintzako profesional euskaldunen sarea, Osagaiz aldizkaria eredu. Jose Ramon Furundarena (Osakidetza-Donostia Unibertsitate Ospitale medikua eta UPV/EHUko irakasle-ikertzailea, OEE eta UEUko kidea eta Osagaiz aldizkariaren zuzendaria).

18.45-19.30: Osasungintzako profesional euskaldunen sarea osatzeko proiektuen proposamenak. Osakidetzak, Osakidetzako zentro kontzertatu batek, Osakidetzako BAMEek, eta OEEk. Abiapuntu izango diren zenbait ideia aurkeztuko dituzte 45 minutuan (bakoitzak 5 minutu). Ondoren, 15 minutu izango dira ezatabaidarako.

19.30-20.00: **Posterren aurkezpenak (posterren egileei zuzenean egindako lanen inguruko galderak egiteko tartea).** Osasungintzan euskara lan-hizkuntza izateko helburua lortzen lagunduko duten proiektu egingarriak, proiektu esperimentalak, praktika onak... aurkeztu ahal izango dira.

Egitaraua

Irailak 14

Lehenengo egunean planteatutako gaien inguruko adibide edo ekintza zehatzak bilatuko dira bigarren egunean. Bigarren egun honetan aurkezpenak lan-talde dinamikekin tartekatuko dira.

9.00-9.30: Osasun-arreta espezializatuan euskara txertatzeko proiektua. Bidane Petralanda (UPV/EHUko Medikuntza graduatua).

9.30-10.00: PROMen garapena euskaraz Osasun Mentalean. Leire Erkoreka (Osakidetzako Bizkaiko Osasun Mentaleko Sarea; UPV/EHUko irakaslea eta OEEko kidea) eta Naiara Ozamiz (UPV/EHUko irakasle-ikertzailea).

10.00-10.30: Nazioarteko elkarlanerako aukerak eta estandarrak etorkizuneko Planei begira. Aitor Montes (Familia medikua, Aramaio, Arrasateko LMAU, Debagoieneko ESI, Osakidetzak eta OEEko kidea).

10.30-11.30: Osakidetzako Euskararen erabilera normalizatzeko 2. Planerako neurri zuzentzaileak. Xabier Arauzok (Osakidetzako Euskara zerbitzaburuak) emango dio abiapuntua (20 minutu). Ondoren, 20 minutu emango zaie ikasleei beren proposamenak idazteko, eta azken 20 minutuetan ikasle boluntarioak igoko dira proposamenak publikoari azaltzeko.

12.00-12.45: "Aitzinatu" programa: Hizkuntza-gaitasun aurreratuak garatuz euskarazko irakaskuntzaren bikaintasuna sustatzeko programa. Joseba Ezeiza (UPV/EHUko irakasle-ikertzailea eta irakasle-ikertzaileen hizkuntza-prestakuntzaren arduraduna) eta Itziar San Martin (UPV/EHUko irakasle-ikertzailea eta Medikuntza eta Erizaintza Fakultateko dekanordea).

12.45-13.30: BAMEren euskarazko formakuntza. Hiart Arratibel (Arabako ESiko BAMEa).

13.30-14.00: **Posterren aurkezpenak (posterren egileei zuzenean egindako lanen inguruko galderak egiteko tarteak)**. Osasungintzan euskara lan-hizkuntza izateko helburua lortzen lagunduko duten proiektu egingarriak, proiektu esperimentalak, praktika onak... aurkeztu ahal izango dira.

1. Lehenengo multzoko ponentziak

Osasun-arloan euskara lan-hizkuntza izateko eragiten duten faktoreak

Euskara Lan-hizkuntza Osakidetzan

Felix Zubia Olaskoaga

Zainketa Intentsiboen Unitatea. Donostialdea ESla. Medikuntza Saila. Medikuntza eta Erizaintza Fakultatea. Euskal Herriko Unibertsitatea.

felix.zubiaolascoaga@osakidetza.eus

Laburpena

Euskararen erabilera Osakidetzan erabiltzaile eta profesionalen arteko ahozko komunikaziora bideratua dago lehenik eta behin¹. Profesionalen arteko ahozko komunikazioa indartzeko ere zenbait neurri bideratu dira, baina lan-hizkuntza izateko plangintza eta baliabideak oso gutxi garatu dira, eta inguruaren baldintzak ez dira egokienak (profesionalen ezagutza % 37koa da).

Garapen eskas horrek hainbat ondorio ditu gure inguruan. Nagusia, profesionala hizkuntza eredurik gabe geratzen dela bere jardueran, guztiz gaztelaniazko mundu batean murgildurik. Ez da garatzen² lanbide bakoitzak behar duen jerga edo hizkera propioa, eta erabat gaztelaniaz osatzen da. Horri loturik, prestakuntzarako arazo handiak daude, profesionalak ez daudelako gai teknikoek euskaraz idaztera eta hitz egitera ohituak, eta irakasle eta ikasleak falta dira euskarazko ikastaroetan, nahiz eta euskaraz hitz egiteko eta idazteko gai izan. Eta, azkenik, sortzen diren dokumentu gehienak gaztelaniaz izanik, erabiltzaileek ere ez dute euskaraz osasun gaiei buruz hitz egiteko ohiturarik garatzen.

Inguru honetan, euskara bultzatzeko hartzen diren neurri asko hutsalak suertatzen dira, eta profesionalak beren burua euskalduntzeko egindako ahalegina ez da praktikara eramaten.

Egoera honen aurrean, hainbat neurri hartzea proposatu nahi nuke:

- Epe labur, ertain eta luzerako plangintza bat egitea, baliabideak jarriz (langileen ezagutza, trebakuntza eta itzultzaileak), eta 4-5 urtean behin berraztertuz.
- Euskaraz lan egiteko zirkuituak antolatzea, zirkuitu elebidunak, euskara lan hizkuntza moduan erabiliko dutenak.
- Euskaraz ulertzeko gai diren baina idazteko gai ez diren profesionalak identifikatu eta trebatzea, euskaraz idatzitako testuak zabaldu daitezen.

Felix Zubia Olaskoaga

- Osasun alorrerako prestatutako itzultzaile automatikoak garatzea, euskaraz idatzitako testuak ez diren profesionalak ere uler ditzaten.

Gako-hitzak: lan-hikuntza, hizkuntza-plana

Erreferentziak

1. Osakidetza II. Euskara Plana (2013-2019).

https://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/euskara_plana/eu_def/adjuntos/neurriak.pdf.

https://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_euskera/eu_osk/adjuntos/euskararenPlanaEu.pdf

2. Gallego AO. Jerga, cultura e información. Rev Sm Hip Púb 1993; 67:143-247

Pazienteak Hautemandako Emaitzen Neurketak Euskal Herrian: pazienteak osasun-arretaren erdigunera

Iñaki Santamarina¹, Izaskun Elezgarai¹ eta Aitor Montes²

¹Medikuntza eta Erizaintza Fakultatea, UPV/EHU

²Osakidetza

innakir@hotmail.com

Laburpena

Pazientean Zentraturiko Arreta (PZA) egungo osasun-sistema aurreratuenen paradigma bilakatu da. Horrek eskatzen du osasun-arreta holistikoa, indibidualizatua, begirunezkoa eta ahalduntzailea izatea, pazientearen autonomia errespetatuz eta erabakitze partekatua bultzatuz. PZA eredu horrekin osasun zerbitzuak antolatzean garrantzia ematen zaie osasun-emaitzei, hots, osasun-arretak pertsonengan duen eraginari. Inpaktu hori pazientearen ikuspegitik aztertzeke xedearekin erabiltzen dira Pazienteak Hautemandako Emaitzen Neurketak, PHEN (ingelesezko *Patient-Reported Outcome Measures – PROM*) galdetegiak. Pertsonak bere osasun-egoeraren, funtzionalitatearen edota burututako esku-hartzeen ondorioen inguruan duen pertzepzioan oinarritzen dira neurketok, pazientearen bizi-kalitatea ezagutzeko xedez¹.

Nazioarteko esperientziek erakutsi dute PHENak baliagarri izan daitezkeela Pazientean Zentraturiko Arretaren ereduaren aspektu anitz aplikatzeko. Erabilgarri izan daitezke pazientearekiko komunikazioa hobetzeko, jarraipen eta tratamendu pertsonalizatuagoak eskaintzeko, pazientean zentraturiko ebidentzia sortu eta erabakitze partekatua bultzatzeko, esku-hartzeen osasun-emaitzak neurtzeko edota ebaluazio ekonomikoak egiteko. Horretarako, tokian tokiko hizkuntzara egokitu behar dira galdetegiak, hainbat pausotako prozesu bat igarota².

Euskal Herriaren kasuan, eta Osasun Mentaleko Sareetatik kanpo, Gurutzetako Unibertsitate Ospitalean soilik identifikatu ahal dira PHENak sistematikoki darabiltzaten programak. Horietan, galdetegiak ez dira beti bi hizkuntza ofizialetan eskaintzen. Horrek, pazienteen hizkuntza eskubideen urraketa izateaz gain, haien osasun- aukerak murriz ditzakete³.

Beste nazio elebidunetan egiten den moduan, Euskal Herrian ere behar bezala egokitu beharko lirake galdetegiak bertako hizkuntza ofizialetara. Horrela bakarrik lor daiteke osasun-emaitzak modu fidagarrian neurtzea; hizkuntza-mugak gaindituz eta pazienteen

Iñaki Santamarina, Izaskun Elezgarai, Aitor Montes

segurtasuna nahiz ekitatea bermatuz. Hurrengo Euskara Planetan kontuan hartu beharreko gaia izan daiteke.

Gako-hitzak: PHEN, PROM, pazientean zentratutako arreta, euskara, hizkuntza

Erreferentziak

1. Castellvi P, Ferrer M, Alonso J; Comité Científico de BiblioPRO. Resultados percibidos por los pacientes en investigación: definición, impacto, clasificación, medición y evaluación. Med Clin (Barc). 2013 Oct;141(8):358-65
2. Wild D, Grove A, Martin M, Eremenco S, McElroy S, Verjee-Lorenz A, Erikson P; ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation. Principles of Good Practice for the Translation and Cultural Adaptation Process for Patient-Reported Outcomes (PRO) Measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation. Value Health. 2005 Mar-Apr;8(2):94-104
3. Roberts GW, Irvine FE, Jones PR, Spencer LH, Baker CR, Williams C. Language awareness in the bilingual healthcare setting: A national survey. Int J Nurs Stud. 2007 Sep;44(7):1177-86.

Euskararen erabileraren aktibazioa lan-munduan

Pablo Suberbiola Unanue

Ikerlari-teknikaria Soziolinguistika Klusterrean

p.suberbiola@soziolinguistika.eus

Laburpena

Lan munduan euskararen erabilera aktibatzeke modu eta bide ezberdinak landu dira azken urteetan. Hitzaldi honetan, Soziolinguistika Klusterretik azken urteetan *Aldahitz* proiektuaren barruan eginiko bidearen berri eman da. Tresna ezberdinak sortu dira proiektu horretan euskarazko erabilera areagotzea errazteko, eta horien artean garatuena eta ikerketaren aldetik datu gehien dituen *Eusle metodologia* da. *Aldahitz* proiektuan, tresna gehiago ere lantzen ari gara, helburu orokorrago batekin: lan munduan lankideen artean euskarazko erabilerak areagotu nahi direnean, egoera askotan aplikatzeko balioko duen tresneria orokor bat garatzea. Aipatu proiektuan, aztergai nagusia *hizkuntza-ohituren aldaketa-prozesuak* dira, batez ere aldaketa horiek gaztelaniazko ohituretatik euskarazkoetara gertatzen direnean.

Eusle metodologiari dagokionez, hitzaldian ezaugarri nagusiak laburtu dira, batetik, eta bestetik, 2013 eta 2016 artean eginiko 13 esperientzian ikerketa bidez lorturiko emaitza nagusiak laburtu dira. Aztertutako esperientzia guztietan lankideen arteko euskarazko erabilerak gora egin du. Batez beste, joera nagusia hau izan da: bi hilabeteko esperientzietan 15,3 puntu egin du gora erabilera horrek, eta ondoren, hiru hilabeteko atsedentartean, 4,7 puntu behera. Guztira, esperientzia + atsedentaren bost hilabeteko tartean, 10,6 puntu egiten du gora euskarazko erabilerak aplikatu den lankide-taldeetan.

Amaitzeko, hiru ideia nabarmendu dira ondorio gisa. Lehena, oso zabaldua dagoen ustearen kontra, posible dela hizkuntza-ohiturak gaztelaniatik euskarara aldatzea. Kontua da, ordea, halako aldaketek baldintza egokiak eskatzen dituztela, eta baldintza horiei buruzko ezagutza da, hain zuzen, behar baino gutxiago landu dena. Bigarrena, euskarazko erabilera ez dela prozesu konplexu eta zeharkakoen azken helburu gisa planteatu behar, baizik eta hasieratik eman behar direla pausoak erabileran, eta baldintzak sortu horiek modu egingarrian gara daitezzen. Hirugarrena eta azkena, euskarazko erabilera berriak lortu nahi direnean, beharrezkoa dela sortzea testuinguru egokiak, non aipatu erabilerak *zilegitasuna* eta *zentzua*

Pablo Suberbiola

izango duten kasuan kasuko protagonistentzat. Neurri handian, bi ezaugarri horien arabera izango dira –edo ez– egingarri halako pausoak.

Gako-hitzak: hizkuntza-erabilera, aktibazioa, hizkuntza-ohituren aldaketa, Eusle, Aldahitz

Erreferentziak

1. Jauregi, P. eta Suberbiola, P. (2015). *Aldahitz ikerketa 2014. Eusle metodologia eta hizkuntza ohituren aldaketa lan munduan*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra
2. Jauregi, P. eta Suberbiola, P. (2017). *Aldahitz Ikerketa. Eusle metodologia esperientzien emaitzak 2013-2016*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra

GERTU programa Donostialdea ESiko LMAko zentroetan

Irene Gil, Ander Zuloaga eta Raquel Fariñas

Donostialdea ESiko Euskara Arloa

irene.gillegarra@osakidetza.eus

Laburpena

Euskararen erabilera areagotzeko osasun zentroetan garatzen ari den programa da GERTU, kasuan kasuko gaitasun eta beharretara egokituta, zentroetako arduradunekin batera diseinatu eta zentroetan bertan lantzen dena.

Programa Donostialdea ESiko 10 osasun zentrotan garatu da dagoeneko. Zentroa aukeratzeko irizpideetariko bat arta-eremuaren egoera soziolinguistikoa da, baina lider estrukturalen inplikazioa eta langileen gaitasun eta erabilera maila ere aintzat hartzen dira.

Arduradunekin egiten den lehenengo bilerak laguntzen digu zentroaren beharrak eta ahalmena zehazten, eta benetako egoeraren arabera programa diseinatzen. Aurrekoaz gain, lanketaren abiapuntu izaten da zentroko langileek betetzen duten euskararen erabilerari buruzko inkesta (ahozko eta idatziko komunikazioa, barne- eta kanpo-harremanak, oztopoak zedarritzea, konpromiso maila, eta abar).

Gainerako bileretan arlo administratibo eta sanitarioko langileek hartzen dute parte. Euskara Plana ardatz hartuta, kidego bakoitzari estuen eragiten dion neurri sorta azaltzearekin batera, betetzeko jarraibideak eskuratzen dituzte langileek: hizkuntza-irizpideak, identifikazioa, erabiltzaileen eta langileen lehenetsutako hizkuntza, aplikazio informatikoetan hizkuntza lehenestea, etab. Bestalde, lan-talde jakinetan proiektu zehatzak garatzeko, prestakuntza edota aholkularitza bideratzen dira.

Behin lanketa amaituta, egoeraren balioespena eta egindako lana txosten batean jasotzen dira; bertan aipatzen ditugu indarguneak eta planaren arlo bakoitzean identifikatutako zer hobetuak, bai eta hobekuntza horiek bideratzeko proposamenak ere. Bestalde, gaitasuna, erabilera, gogobetetasuna eta konpromisoa kuantitatiboki islatu nahian, hainbat adierazle definitu ditugu honako esparru hauetan: Zentroa, Langileak eta Erabiltzaileak. Horri guztiari buruz langileak informatzea da zentroko buruen lana; interes taldeek ere (udalak, auzo elkarteak, etab.) izaten dute lanketaren berri.

Programa ezarri den zentroetako esperientzia oinarri hartuta, nabarmenduko genuke lider estrukturalen gaitasuna eta jarrera erabakigarriak direla planaren neurriak zabaldu eta

Irene Gil, Ander Zuloaga eta Raquel Fariñas

betearazteko. Era berean, azpimarragarria da zentroan bertan aritzearen garrantzia langileen motibazioa eta inplikazioa areagotzeki begira.

Gako-hitzak: osakidetza, euskara, donostialdea esi, gertu

Osasunbidean pausoak emanez

Lazaro Elizalde

Nafarroako Osasun arloko Herritasunaren Aseguramenduaren eta Bermeen Zerbitziburua

leslizals@navarra.es

1. Aurreko egoera (2016an)

Nafarroan eta Osasungintzan 2016an zegoen egoera abiapuntu hartuz deskribatuko dira azken urte hauetan eman diren pausoak

Datu nagusiak hauek dira Nafarroan:

- Populazioaren hizkuntza-gaitasuna: % 12,9 dira euskaldunak eta % 10,4 euskara hartzaileak (beti erabiltzen ez dutenak); beraz euskaldunen populazioa % 23,3 da.
- Adinaren arabera erdaldunen populazioa txikiagoa da belaunaldi gazteengan: % 62, 16-24 urte bitartekoengan, eta % 85 >65 urtekoengan.
- Eremuen arabera portzentaje altuagoa da Nafarroako* iparraldean, eta portzentaje txikiagoak erdialdean eta hegoaldean. Euskaldun kopuru handiena erdialdean dago, populazioa handiagoa delako.
- Osasungintzan ia 11.000 langiletik bakarrik 69k (% 0,6a) zuten lanpostuaren eskakizunean elebiduna izatea.

2. Araudi berriak

Foru Dekretu bat argitaratu da 2017ko azaroan, parte-hartze prozesu baten ondoren, eta horren proposamenak hauek dira:

- Herritarren eskubideak bermatzea
- Ahalmen linguistikoa indartzea
- Progresibotasuna
- Ele biko ibilbideak zerbitzu zentraletan
- Departamentu bakoitzak bere plantilla elebidunaren planifikazio propioa egingo du, sindikatuekin negoziatuz
- Alde horiek guztiak era desberdinez garatuko dira eremu bakoitzean, 1986ko legea aldatu ez delako eta hor definitzen direlako hiru eremu linguistiko Nafarroan.

Horrekin batera 2016-2019 bitarteko Plan estrategiko bat dago.

Lazaro Elizalde Soto

Horren ardatzak, besteak beste:

- Gizarte erabilera sustatzea
- Euskaldunen kopurua handitzea
- Zerbitzu publikoak euskaraz ematea

Plan hori aurrera eramateko Euskarabidea da kudeatzaile orokorra departamentu bakoitzarekin.

3. Nafarroan Osasungintzan eman diren pausoak

Hasierako ekintzak

- Langileei inkestak egin zaizkie
- Euskarazko arretaizan nahi duten pertsoneri aukera hori eskaintzea ea Osasun Zentroetan
- Zenbait dokumentazio (administratiboa, osasun heziketarako, eta abar)banatzea

Plangintzaren barruko ekintzak

- Jarduketa Plan bat prestatzea 2018-2019
- Osasun teknikari bat Osasunbideko plantillan

Funtzioak definitzea

- Talde eragile bat sortzea
 - Euskarabidea
 - Osasunbidea/Osasun Departamentua
 - Elhuyar (aholkularitza kontratatua)
- Zuzendaritzarekin helburuak definitzea
- Hizkuntza irizpideak definitzea. Lehentasunak
- Lan kronograma prestatzea
- Osakidetzarekin harremanak hastea

Jarduketa planaren helburuak

- Herritarrei zerbitzu elebiduna bermatzeko proposamen sistematizatua finkatzea euskarari balioa emanez, zerbitzu publikoko elementu gisa
- Osasun etxeen egoera ezagutzea
- Langileen gaitasuna ezagutzea eta beharren arabera trebakuntza plan bat diseinatzea
- Langileei hizkuntza baliabideak eskaintzea
- Itzulpen protokoloa lantzea
- Hizkuntza paisaia aztertzea

Zeharkako helburuak

- Osasun Departamentuan Hizkuntza Jarduketa plana ezagutzera ematea
- Langileak sentsibilizatzea euskararen erabilera bultzatzeko
- Langileei Jarduketa Planean parte hartzeko aukerak zabaltzea

- Langileen nahiak, iritziak, interesak jasotzea eta aintzat hartzea

Jarduketa plana garatzeko ekintzak

- Unitateetan identifikatzea herritarrekin harreman handien duten lanpostuak
- Langileek duten euskararen ezagutza jakitea
- Plantilla aztertzea eta lanpostuen komunikazio-beharrak kontuan izanik, elebidunak izan beharko luketenak identifikatzea
- Trebakuntzarako, profesionaltasunerako eta lan baliabiderako tresnak eskaintzea
- Hizkuntza paisaian eta dokumentazioan euskara gehiago erabiltzeko neurriak aktibatzea

Jarduketa planaren lehentasunak

- Eremu euskaldunetik hastea
- Bertako 12 Osasun etxeak eta haien kontsultategiak bisitatzea
- Langileekin elkartzea eta haien ikuspuntu eta beharrak identifikatzea
- Hizkuntza paisaia aztertzea

Osasunbidean hizkuntza erabiltzeko irizpideak

Irudia, oharra eta argitalpenak

- Errotulazioa
- Kartelak
- Paper guztiak
- Aldizkariak eta buletinak
- Iragarki, publizitate eta kanpaina instituzionalak
- Ekitaldi publikoak eta jardunaldiak

Herritarrekiko harremanak

- Ahozko harremana
- Agurrak eta lehenengo esaldiak harreran
- Megafonia eta erantzungailuak
- Zerbitzu elebidunen eskaintza
- Idatzizko harremanak
- Herritarren erabilerarako inprimakiak eta idazki ofizialak
- Internet, intranet eta sare sozialak

Barne erabilera

- Lan esparruko hizkuntza eta paisaia
- Langileekiko harremanak
 - Ahozko harremanak
 - Idatzizko harremanak
 - Langileen lehentasunezko hizkuntza

Lazaro Elizalde Soto

Administrazioen arteko harremanak

- Ahozko harremanak
- Idatzizko harremanak

4. Kronograma 2018an

KRONOGRAMA	ekaina	uztaila	iraila	urria	azaroa	abendua
Komunikazio-lanak (irailera bitartekoak)						
Kudeatzaileei proposamena aurkeztu		█	█			
Gerentziatik Osasun Etxeko zuzendariei bisiten plana aurkeztu		█	█			
Osasun Etxeetako arduradunekin bisitak lotu		█	█			
Osasun Etxeetan elkarrizketatuko ditugun pertsonen mezua bidali		█	█			
Osasun etxeetako langileei galdetegia betetzeko eskaera egin (Osasun etxe bakoitzeko arduradunak)		█	█			
Osasun etxeetara bisitak						
Eremu euskalduneko osasun etxeetara (12) bisita egin			█	█	█	
Osasun etxetako profesionalak elkarrizketatu			█	█	█	
Hizkuntza-paisaia eta dokumentazioa bildu eta aztertu			█	█	█	
Euskara-gaitasunaren galdetegia sortu	█					
Euskara-gaitasunaren galdetegia zabaldu eta bete			█	█	█	
Euskara-gaitasunaren galdetegiaren datuekin txostena				█	█	█

5. "barneko" kronograma

LANERAKO KRONOGRAMA (2018)						
KRONOGRAMA	ekaina	uztaila	iraila	urria	azaroa	abendua
Lanpostuen euskara-maila zehaztea						
Plantilla organikoa aztertu eta lehentasunak ezarri		█	█			
Lehentasuneko lanpostuen beharrezko euskara-maila zehaztu		█	█			
Gainerako ekintzak						
Langileei hizkuntza-baliabideak eskaini				█	█	█
Langileen trebakuntza-plana diseinatu				█	█	
Langileen trebakuntza-plana garatu				█	█	█
Sentsibilizazio-kanpainak diseinatu			█	█	█	
Sentsibilizazio-kanpainak garatu			█	█	█	
Koordinazioa						
Talde eragilearen bilerak (hamabostean behin)	█	█	█	█	█	█
Osakidetzarekin koordinazio-bilerak	█		█		█	
Balorazioa eta txostena						
Prozesuaren eta emaitzaren balorazioa egin						█
Behin betiko txostena osatu						█
Txostenak entregatu						█

Gako-hitzak: lan-hizkuntza, hizkuntza-plan, osasunbidea

2. Bigarren multzoko ponentziak

Prestakuntza eta osasungintzako profesional euskaldunen sarea

Osasungintzako profesional euskaldunen sarea, Osagaiz aldizkaria eredu

Jose Ramon Furundarena

Donostia Unibertsitate Ospitaleko Hematologiako Zerbitzua, UPV/EHUko irakasle-ikertzailea eta Osagaiz aldizkariaren zuzendaria.

joseramon.furundarenasalsamendi@osakidetza.eus

Laburpena

2017ko ekainean aurkeztu zen prentsaurreko batean *Osagaiz* osasun-zientzien aldizkari berria, Osasungoa Euskalduntzeko Erakundearen (OEE) eta Udako Euskal Unibertsitatearen (UEU) elkarlanari esker jaioa. Ez da ezerezetik sortutako egitasmoa izan, aurretik jende askok egindako lana ezinbestekoa izan baita. Alde batetik OEEK antolatu dituen hogeita zortzi osasun biltzarretan sakontasunez landu dira osasunarekin lotutako gaiak, eta profesionalek beren lanak aurkeztu ahal izan dituzte ponentzia, ahozko komunikazio edo poster moduan. Beste aldetik, UEUK eskarmentu handia du unibertsitate mailako arlo ugaritako ikasleei zuzendutako ikastaroak antolatzen eta edukiak liburutan eta formatu elektronikoa biltzen. Gainera, azpiegitura egokiak ditu arlo informatikoan eta komuni-kazioarenean, eta euskal komunitate zientifikoaren ikerketen IkerGazte kongresua antolatzearen ardura du UEUK.

Ez da ahaztu behar azken urteetan EHUn ematen ari diren aurrerapausoak osasun-zientzien graduetan gero eta ikasgai gehiago euskaraz irakasteko eta apurka-apurka ari dira argia ikusten ikasgai horiekin lotutako liburuak. Gradu amaierako lanak euskaraz egitea aukeratzen duten ikasleen kopurua ere goraka doa. Baditugu hainbat medikuntza-hiztegi ere denon eskura, bai paperean, bai interneten.

Testuinguru horretan sortu ahal izan da *Osagaiz* osasun-zientzien aldizkari berria¹, urtean bi zenbaki ateratzeko asmoz. Dagoeneko hiru zenbaki argitaratzea lortu da eta laugarrena ere bidean da. Aldizkariaren zenbaki guztiak PDF formatuan ikus daitezke ordaindu gabe www.osagaiz.eus webgunean. Osasun-arloko profesionalek egiten dituzten lan klinikoak, ikerketak, gai kliniko berrikuspenak, beste aldizkarietan argitaratutako artikulu interesgarrien balorazio kritikoak, farmakoei buruzko azterketak eta erizainen lanak jasoko dira aldizkari berrian. Gradu amaierako lanak ere artikulu moduan moldatu ondoren oso egokiak izan daitezke aldizkarian argitaratzeko. OEEK 2018ko maiatzean antolatutako osasun biltzarreko material guztia zenbaki berezi batean jaso da, eta berdin egingo da datozen urteetako biltzarrekin ere. Euskaraz

Jose Ramon Furundarena

lantzen diren osasun arloko beste ikastaroen materiala argitaratzeko ere plataforma egokia izan daiteke *Osagaiz* aldizkaria.

Azkenik aipatu behar da Gipuzkoako Medikuen Elkargoarekin sinatutako hitzarmen bati esker jasotzen den babes ekonomikoa.

Gako-hitzak: osagaiz, aldizkari medikoa

Erreferentziak

1. J.R. Furundarena. Euskarazko komunikabideak osasungintzan: Osagaiz, osasun-zientzien aldizkari berria. *Osagaiz* - 2018 - 1. ale berezia – 27-30.

3. Hirugarren multzoko ponentziak

Adibideak eta ekintza zehatzak

Osasun Arreta Espezializatuan euskara txertatzeko proiektua

Bidane Petralanda Mendiola

Medikuntzan graduatua

bipetralanda@gmail.com

Hizkuntza bera maila ezberdinetan menperatzen duten pertsonen arteko komunikazio arazoei hizkuntza-muga esaten diegu. Muga horiek osasun profesionalaren eta pazientearen arteko harremanean duten eragina sakon aztertu izan den ikergaia da¹⁻³ azken urteotan nazioartean zein gurean. Ikusi da hizkuntza-mugek eragin zuzena dutela kalitatezko osasun jarduerak bere baitan biltzen dituen segurtasunean, ekitatean, erabiltzaileen asebetetzean, eta kostu ekonomikoan, besteak beste⁴⁻⁷.

Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) osasun profesionalen eta pazienteen arteko hizkuntza-mugei aurre egin nahian, Osakidetzako II. Euskara Planeanzirkuitu asistentzial elebidunak aipatzen dira lehenengo aldiz⁸, beste zenbait neurriren artean,

2017ko gure ikerketa lanean EAEn orduan abian zeuden zirkuitu elebidunak identifikatu genituen, haien funtzionamendua aztertu genuen, eta EAeko osasun-profesionalen eta pazienteen arteko hizkuntza-mugei aurre egiteko tresna eraginkorrak izan zitezkeela baieztatu genuen⁹.

Emaitzen baikortasunak zirkuitu elebidunen inguruko ikerketarekin jarraitzera bultzatu gintuen, arraroa baitzitzaigun ustez hizkuntza-mugei aurre egiteko baliabide eraginkorrak izanik, gehiago ez egotea martxan.

Horretarako, Erakunde Sanitario Integratu (ESI) batzuetako esparru jakinetako zenbait kide elkarrizketatu ditugu proiektu honetan, arreta espezializatuko zirkuitu elebidunetan zentratuz, honako hauek argitzeko asmoz: zein diren arlo ezberdinetako profesionalek zirkuitu elebidunei ikusten dizkieten ahulguneak, zein diren haien iritziz zirkuituak martxan jartzea oztopatzen duten arrazoiak, zein tokian tokiko zirkuituak abiarazteko espezialitate medikorik aproposenak, eta zein beste neurri hartu dituzten ESI bakoitzean euskararen normalizazioaren bidean.

Emaitzak aberatsak izan dira oso, espezialitate medikoetako zirkuitu elebidunen ahulgune eta oztopoak bistaratzeaz gain, horiei aurre egin ahal izateko proposamen ugari ere batu

Bidane Petralanda Mendiola

ditugulako. Horiek guztiak aplikatzeko borondatea izatea da orain gako nagusia, gehienek Erakundearen inplikazioa eskatzen dutelako.

Amaitzeko, aipatu nahi dut gogoeta luzeetarako bidea zabaldu digula ikerketak, eta zirkuitu elebidunekin zuzenean lotuta ez dauden bestelako proposamen dezente ere sortu direla, hizkuntzaren normalizazioan lagunduko dutenak; horiei heltzeko modua topatzea erronka polita da Uda Ikastaroetan bildu garen guztiontzat.

Gako-hitzak: hizkuntza-mugak, asistentzia zirkuitu elebidunak, euskara, osasungintza

Erreferentziak

1. Divi C, Koss R, Schmaltz S, Loeb J. *Language proficiency and adverse events in US hospitals: a pilot study*. International Journal for Quality in Health Care (2007); 19 (2): 60-67.
2. Johnstone M, Kanitsaki O. *Culture, language, and patient safety: making the link*. International Journal for Quality in Health Care (2006); 18 (5): 383-388.
3. Suurmond J, Uiters E, de Bruijne M, Stronks K, Essink-Bot M. *Explaining Ethnic Disparities in Patient Safety: A Qualitative Analysis*. American Journal of Public Health (2010); 100 (S1): S113-S117.
4. Jacobs E, Chen A, Karliner L, agger-gupta N, Mutha S. *The Need for More Research on Language Barriers in Health Care: A Proposed Research Agenda*. The Milbank Quarterly (2006); 84 (1): 111-133.
5. Karliner L, Jacobs E, Chen A, Mutha S. *Do Professional Interpreters Improve Clinical Care for Patients with Limited English Proficiency? A Systematic Review of the Literature*. Health Services Research (2007); 42 (2): 727-754.
6. Bowen, Sarah H. *Language Barriers in Access to Health Care*. Santé Canada/Health Canada (2001).
7. Chen A, Youdelman M, Brooks J. *The Legal Framework for Language Access in Healthcare Settings: Title VI and Beyond*. Journal of General Internal Medicine (2007); 22 (S2): 362-367.
8. Osakidetza, Osasunerako Euskal Erakundea. *Osakidetzaren euskararen erabilera normalizatzeko II. Plana, 2013-2019* (2013); 41.
9. Petralanda B. *Zirkuitu elebidunetarantz lehen pausua*. BAT Soziolinguistika Aldizkaria (2018); 108 (2018:3): 43-60.

PROMen garapena euskaraz Osasun Mentalean

Leire Erkoreka^{1,2,3} eta Naiara Ozamiz¹

¹*Neurozientziak Saila. Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU*

²*Bizkaiko Osasun Mentaleko Sarea. Osakidetza*

³*BioCruces Osasun Ikerketa Institutua*

leire.erkorekagonzalez@osakidetza.eus, naiara.ozamiz@ehu.eus

Laburpena

Osasun Mentalean hizkuntzak berebiziko garrantzia dauka. Osasunaren beste esparru batzuekin alderatuta, hizkuntza da, hain zuzen ere, arazo psikiatriko edo psikologikoen azterketa egiteko bide nagusia, zeinu fisiko edo froga osagarrietan ezin baikara oinarritu, ez diagnostikoa egiteko orduan, ez eta tratamendu baten emaitzak aztertzeko orduan ere. Hizkuntzaren formari arreta ipintzen badiogu ere, edukia da gaixotasunaren gaineko informazio gehien ematen digun lan-tresna, eta beraz, gure azterketa “objektiboa” gaixoaren adierazpen “subjektiboa” oinarrituko da batez ere.

Ildo horretan, Osasun Mentalak ere baditu bere berezitasunak Pazienteak Hautemandako Emaizten Neurketen (PROM, ingeleseko siglen arabera) arloan. Esan bezala, arazo psikiatriko eta psikologiko gehienek eboluzioaren azterketa gaixoak hautemandako, hau da, subjektiboki adierazitako kontaeran oinarritzen da batez ere. Hori dela eta, Osasun Mentalean, zehazki PROM moduan garatutako tresnak erabiltzen hasi badira ere, ez dirudi horien erabilerak onura esanguratsurik dakarrenik gaixotasunaren iraupenean¹, eta PROM gisa hartzen hasi dira aspaldidanik sintoma psikiatrikoen ebaluazioa egiteko erabili izan diren tresna psikometrikoak². Klinikoaren ikuspegiaren eta pazientearen ikuspegiaren arteko konkordantzia altua deskribatu izan da³, ez dena harrizkekoa; izan ere, PROMek helburu gisa dituzten gaixoen kontaeran oinarritutako sintoma, funtzionamendu eta bizitza kalitatearen ebaluazioa Osasun Mentaleko azterketaren errutina izan baitira aspaldidanik.

Osasun Mentalean hizkuntzak, eta bereziki ama hizkuntzak eta pazientean oinarritutako neurrien erabilerak daukaten garrantzia kontuan izanda, ume eta gazteen portaera ebaluatzen dituzten galdetegi biren euskaratze lanean gabiltza Osakidetza eta EHU elkarlaneko lantalde batean. Euskaratze lana, balioztatze prozesua eta ordura arte lortutako emaitzak deskribatuko ditugu. Gainera, prozesuko parte-hartzaileei tresna psikometrikoak euskaraz betetzeko aukerariburuz duten ikuspegia ere jaso dugu, eta ikastaroan azalduko ditugu horren emaitzak.

Gako-hitzak: PROM, osasun mentala, elebitasuna, tresna psikometrikoak

Erreferentziak

1. T Kendrick, M El-Gohary, B Stuart, S Gilbody, R Churchill, L Aiken et al. Routine Use of Patient Reported Outcome Measures (PROMs) for Improving Treatment of Common Mental Health Disorders in Adults. The Cochrane Database of Systematic Reviews; 7: CD011119.
2. P Beck, SF Austin, ME Lau. Patient reported outcome measures (PROMs): examination of the psychometric properties of two measures for burden of symptoms and quality of life in patients with depression or anxiety. [Nord J Psychiatry](#). 251-258 (2018) 72(4)
3. M Mohebbi, S Dodd, OM Dean, M Berk. Patient centric measures for a patient centric era: Agreement and convergent between ratings on The Patient Global Impression of Improvement (PGI-I) scale and the Clinical Global Impressions - Improvement (CGI-S) scale in bipolar and major depressive disorder. *Eur Psychiatry J*. 17-22 (2018) 53

Nazioarteko elkarlana arretaren normalizaziorako tresna gisa

Aitor Montes Lasarte

Familia medikua Aramaion, Debagoieneko ESI, Osakidetza

aitor.monteslasarte@osakidetza.eus

Laburpena

Osasun jarduera eremu eleaniztun edo elebidunetan egiten da non-nahi, eta hiztunen arteko harremanak ohikoak dira. Profesionalen eta erabiltzaileen arteko hizkuntza mugek etorkinei eta eremu urriko hizkuntzen kideei eragiten diete, osasun mailako ekitate-eza sortuz ¹. Ekitatea ororentzat osasun mailarik gorena lortzea litzateke, inolako bazterkeriarik gabe. Hizkuntzaren arloa da ekitate-etzari aurre egiteko hobekuntzarako aukera egingarri gehien eskaintzen duena eta, askoren ustez, lehentasunezkoa ².

Helburua arretaren normalizazioa litzateke: indarrean eta eskura dagoen ebidentzia zientifikoan, eta, aldi berean, pertsonan zentratutako osasun arreta integratua. Hau da, pazientearen hizkuntzan, maila guztietan (lehen mailakoan zein espezializatuan), edonon eta edonoiz, ahoz zein idatzizko komunikazioetan, betiere ulergarria, norbanakoaren izaerarekin bateragarria ³.

Hizkuntzaren gaiari heltzeko, nazioartean hainbat esperientzia, proposamen eta ezarpen-prozesu garatu dira, batez ere AEBn, Kanadan, Galesen, eta Aotearoan. Nazioarteko lankidetzak plangintzak partekatzeko eta aukera eskaintzen digu sinergia eraginkorrak ahalbidetzeko.

Lehenik eta behin, aukera ematen digu gure inguruneari egokituriko hizkuntza gutxituan arreta bermatzeko estandarrak garatzeko. Estandar horiek, akordioz adosturikoak, jarduera espezifikoki batzuentzat egokituriko irizpide neurgarriak ezarriko lituzkete.

Osasun arloko euskal komunitatearen adierazpen bat? proposatzen da, interes-taldeek ekarpenak jaso ditzakeena; beste eremuetako hiztun-komunitateekin adosturiko adierazpen bat abiaraz daiteke, botere-guneetan eragiteko.

Hizkuntzaren gaia, hots, hizkuntza kontzientzia, prestakuntzan txertatu behar da, nazioarteko ekarpenen laguntzaz. Horretarako, berriazko lan-talde bat eratzea gomendatzen da.

Aitor Montes

Gako-hitzak: pazientean zentratutako arreta, arretaren normalizazioa, ekitatea, eremu elebiduna, estandarrak, hizkuntza kontzientzia

Erreferentziak

1. Bowen, S. *The Impact of Language Barriers on Patient Safety and Quality of Use*. Ottawa; Société Santé en français (2015).
2. C Brach, and I. Fraser. Reducing disparities through culturally competent health care: An analysis of bussiness case. *Quality Management in Health Care*, 10,15-28 (2002).
3. Montes A. Nazioarteko kolaborazioa arretaren normalizazio-prozesuan. *BAT* 108, 2018 (3), 109-121.

Osakidetzako Euskararen erabilera normalizatzeko 2. Planerako neurri zuzentzaileak

Xabier Arauzo Uriarte

Osakidetzaren Zuzendaritza Nagusiko Euskara Zerbitzu Korporatiboa

xabier.arauzouriarte@osakidetza.eus

Laburpena

Osakidetzaren 2. Euskara Planaren 4.1.3 atalean ezarritakoa betez (Hizkuntza politikaren ebaluazioa), 2017an, plangintzaldiko hirugarren urtera helduta, erakundeak tarteko ebaluazioa egin zuen, planaren helburuen betetze maila jakin eta aurrera segitzeko hobekuntzak proposatzeko. Ebaluazioa amaituta, 2018. urtearen hasieran, prozesu bat zabaldu zen, 2018-2020 epealdian Euskara Plana erabat garatzen lagunduko duten neurri zuzentzaileak proposatu eta adosteko. Prozesuan zerbitzu-erakunde guztiek hartu zuten parte. Proposamenak egiteko, Euskara Planaren tarteko ebaluazioan erabili zen neurri eta adierazle sistema hartu zen oinarri. Asmoa izan da adierazle sistema hori, zerbitzu-erakundeetako kideekin adostutako aldaketekin berritzea eta Euskara Planaren azken ebaluazioan erabiltzeko prest; horrela, Osakidetza osatzen duten zerbitzu-erakunde guztiek jakingo dute plangintzaldiaren amaieran zein neurri ebaluatuko diren, bakoitza zer irizpideren arabera ebaluatuko den, nola ebaluatuko den eta zer puntuazio –helburuen betetze mailaren adierazle– lortu ahal izango den.

Gako-hitzak: neurri zuzentzaile, euskara plan, ebaluazio, plangintzaldia

Erreferentziak

1. Osakidetzaren 2. Euskara Plana. 2013ko abenduaren 3a.
(http://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_euskera/eu_osk/adjuntos/euskararenPlanaEu.pdf)
2. Osakidetzaren 2. Euskara Planaren tarteko ebaluazio-txosten orokorra. 2017ko abendua.
(http://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/euskara_plana/eu_def/adjuntos/Eusk_Planaren_tarteko_ebaluazio_txostena.pdf).

Xabier Arauzo

"Aitzinatu" programa: hizkuntza-gaitasun aurreratuak garatuz euskarazko irakaskuntzaren bikaintasuna sustatzeko programa

Joseba Ezeiza¹ eta Itziar San Martin²

¹Zuzenbide Fakultatea, UPV/EHU

²Medikuntza eta Erizaintza Fakultatea, UPV/EHU

joseba.ezeiza@ehu.eus, itziar.sanmartin@ehu.eus

Laburpena

AITZINATU programa UPV/EHUko graduko titulazioetan euskarazko eskaintzaren kalitatea areagotzeko ekimenak babestu eta sustatzeko programa da. Programa honek hiru oinarri ditu: a) euskarazko eskaintzaren diagnostia, graduetan esku hartzen duten agenteek (kudeaketa-arduradunak, irakasleak eta ikasleak) eskainitako datu, pertzepzio eta proposamenetan oinarrituta; b) irakasleen hizkuntza gaitasunak indartzeko trebakuntza programa bat; eta c) irakaskuntza-materialak eta baliabideak sortzea eta hobetzea sustatzen duen lan-ildoak. Hirurak elkarloturik, euskaraz eskaintzen den unibertsitate-prestakuntza areagotzeko ekintza-planak diseinatzea eta garatzea da AITZINATU programaren azken jomuga. Eta, era berean, euskararen normalizazioan ardurak dituzten agenteei ekintza-planak gara ditzaten tresnak ere eskaini nahi dizkie AITZINATU programak. Programa hau UPV/EHUren Euskara Zerbitzuak kudeatzen du ikastegietako euskararen arloko arduradunekin elkarlanean. Esperientzia pilotua Medikuntza eta Erizaintza Fakultatean garatzen ari gara. 2017/18 ikasturtean diagnosi-protokoloaren balioespena eta aplikazioa egin da, eta 2018/19 ikasturtean, berriz, prestakuntza-programen diseinua eta garapena egingo da hiru irakasle-talderen laguntzaz.

Medikuntza eta Erizaintza Fakultatean AITZINATU programaren barruan egin den Medikuntza Graduaren diagnostiak erakutsi du tresna honen baliagarritasuna edozein zentroko euskararen egoera objektiboki ezagutzeko eta ekintza-plan eraginkorrak eta neurgarriak proposatzeko, betiere zentroetako plan orokorragoen barnean. Medikuntza eta Erizaintza fakultatearen kasuan momentu ezin hobean egin da diagnostia, zentroko plan estrategiko berria garatze-prozesuan baitago. Diagnosti-txostenaren baitan egindako AMIA analisiak lagunduko dio fakultateko jarraipen batzordeari (kasu honetan Euskara Batzordeari) zehazten zein ekintza lehenetsi behar dituen, nork egin behar dituen, noiz eta nola neurtuko den. Ekintza batzuk epe laburrekoak eta erraz betetzekoak izango dira (adibidez hizkuntza paisaiari dagozkionak); beste batzuetan argi geratu da ur sakonagoetan sartzea ezinbestekoa dela eta Osakidetza eta UPV/EHUren arteko elkarlana sendotu behar

Joseba Ezeiza, Itziar San Martin

dela Medikuntza graduko irakaskuntzari dagozkion alderdiak betetzeko eta hobetzeko. Izan ere, estrategia bateratuago baten beharra jasotzen da diagnosi-txostenaren hainbat puntutan. Bukatzeko, azken balorazio gisa, osasun arloari dagokionez AITZINATU programaren bidez lortuko diren helburuak programaren helburu orokorretatik harago doaz: irakasleen hizkuntza-prestakuntzan eta hizkera akademikoaren corpusean ez ezik, eragina izango du Osasun arloko euskararen normalizazioan ere, profesionalek hizkera espezializatuari dagokionez behar dituzten segurtasuna, autonomia eta espezialisten arteko saretzea eta dinamizazioa ekarriko baititu.

Gako-hitzak: hizkuntza-normalizazioa, irakasleen hizkuntza-prestakuntza, irakaskuntzaren kalitatea, euskararen corpus-garapena

BAMEen euskarazko formakuntza

Ane Muniozguren, Adrian Unai Zelaia eta Joseba Fernandez de Retana

Arabako Unibertsitate Ospitaleko Barne Mediku Egoiliarrak (BAME)

ane.muniozgurenpuertas@osakidetza.eus

Laburpena

Gauza jakina da medikuntzako ikasketak % 100 euskaraz egitea, gaur-gaurkoz, ezinezkoa dela, baina ikasketak amaitu ondoren datorrena Lizentziatura ekitaldian ohikoa bihurtu den aldarrikapen-diskurtsoan azaltzen denetik harago joan daiteke. MIR azterketa egin eta Gasteizen amaitu zuten BAME batzuen esperientzia dakargu; harrera ekitaldietatik hasi eta formakuntza ikastaro eta saioretan euskararen presentzia urriak arreta eman zigun hasieratik eta Osakidetza Euskara Planak egoitzari dagokionean aipatzen dituen puntu asko faltan sumatu genituen¹. Saiakerak ere egin ditugu geure ekarpena egin nahian, baina horma gardenekin egin dugu topo; zerbait lortu dugu, hala ere. Hori guztia, non eta Vitoria-Gasteizen, EAEko hiriburuan, nahiz eta susmoa dugun beste zentroetan ere antzeko egoerak gertatzen direla.

Gako-hitzak: Egoitza, Arabako Unibertsitate Ospitalea, Osakidetza, Euskara Plana

Erreferentziak

1. Osakidetza *Osakidetzan euskararen erabilera normalizatzeko plana 2013-2019*. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa (2013)
2. Aztiker, *Hezkuntza esparrua eta euskalduntzea EAEen (1983-2016)*. *Euskararen Erabilera Normaltzeko Legea eta 138/1983 Dekretua onartu ondorengo bilakaera eta beren eragina gazteen euskalduntzean*. Euskal Herrian Euskaraz
3. Román-López P, Palanca-Cruz MM, García-Vergara A, Román-López FJ, Rubio- Carrillo S, Algarte-López A. *Barreras comunicativas en la atención sanitaria a la población inmigrante*. Rev Esp Comun Salud 2015, 6(2), 204-212.
4. Figueroa-Saavedra, M. *Estrategias para superar las barreras idiomáticas entre el personal de salud-usuario de servicios de salud pública en España, Estados Unidos y México*. Nueva época, 2009, 12, 149-175.

Hiart Arratibel

5. Estatuko Boletin Ofiziala. BOE-A-2003-21340. BOE-A-2006-17498. Esttuko Boletik Ofiziala: 2008ko otsailak 8. Estatuko Boletin Ofiziala: 2008ko martxoak 5.

-

4. Posterrak

Mintzanet: euskara on line. Mugak gainditzen

Ainara Loiarte Mendizabal

Mintzanet

ainara@mintzanet.net

Laburpena

Mintzanet Osakidetzan euskara sustatzeko balio dezakeen on line tresna da. Mintzaneten bi erabiltzaile mota daude: bidelagunak (euskaraz ongi dakiten laguntzaileak) eta bidelariak (praktikatu nahi dutenak, eta parte hartu ahal izateko B1 maila izan behar dutenak). Elkarrizketak bat batekin izango dira, bidelari bat bidelagun batekin. Mintzanetek ez du helburu didaktikorik. Praktika librea da helburua: lotsa kentzea, erraztasuna irabaztea, jariotasuna lortzea... Nahi dutenaren inguruan hitz egin dezakete edo guk planteatzen ditugun gaien inguruan. Saioak astean ordubetekoak izaten dira, Skypez, WhatsAppz edo bikotekidearekin adostutako programaren bidez. Bakoitzak erabaki dezake zein egun eta ordutan hitz egin nahi duen. Hala ere, saioak antolatzekeo malgutasuna dute eta, bikotekidearekin adostuz gero, eguna alda dezakete.

Osakidetzan, 2017ko martxotik ekainera bitartean, esperientzia pilotua jarri genuen martxan eta, bertan, bost bikotek hartu zuten parte. Eraitza oso positiboa izan zenez, 2018an Osakidetzan txertatu genuen proiektua, urtarriletik ekainera bitartean. Bertan 138 bidelarik eta 27 bidelagunek eman zuten izena eta, azkenean, 20 bikotek hartu dute parte.

Bi kasuetan, balorazioak oso positiboak izan dira. Erabiltzaileek asko eskertu dute Osakidetzako beste langile batekin hitz egin ahal izatea, esparru ez-formal eta konfiantzazko batean. Parte hartu duten ia pertsona guztiek errepikatzeko asmoa agertu dute eta gure asmoa da, orain 20 bikote dauden lekuan, 2.000 egotea, argi baitago erabilgarria dela partaide ororentzat.

Begi-bistakoa da Osakidetzako langileek euskara erabili nahi dutela eta, gainera, laguntzaileek egiten duten esfortzua eskertzen dutela. Gure ustez, egingarria da euskara gehiago erabiltzeko aukera, eta horreklangileen arteko harremana sendotzeko ere balio lezake.

Ainara Loiarte Mendizabal

Euskara Plana eta euskara sustatzeko ekintzak Matia Fundazioan

Euskara talde teknikoa: Ainhoa Arrillaga, Blanca Garay, Ainhoa Fernandez, Urko Lekuona, Nerea Mendizabal, Ana Orbegozo, Elena Zubizarreta

blanca.garay@matiafundazioa.eus

Laburpena

Matia Fundazioaren hizkuntza politikaren helburu nagusia hizkuntza eskubidea bermatu ahal izatea da langileei eta bezeroei. Batez ere, adineko pertsonen, haien familiartekoen eta ingurukoen ematen diegu arreta. Oso garrantzitsua da harremana eta ulermena ona izatea, eta nork bere ama hizkuntzan komunikatzeko gaitasuna eta aukera bermatzea da gure helburua. Hala ere, langileen profil profesionalagatik, zailtasunak izaten ditugu guztiak elebidun izateko, eta horren aurrean zenbait aukera eskaintzen ditugu.

Matia Fundazioan 2007. urteaz geroztik Euskara Plana dugu, kudeaketa estrategikoaren azpiprosesutik eratorrita. Lan-ildotzat ditugun helburuen harira, azken urteotan hainbat ekintza egin ditugu. Hona hemen adibide batzuk:

- Sistema informatiko propioa dugu euskarazko bertsioan
- Langile euskaldunak identifikatzeko mahai gainekoak eta txapak erabiltzen ditugu
- “Euskaraz” logoa sortu da, Osakidetzaren antzekoa, jarraipena ematearren eta errazago identifikatzeko.
- Sistema informatikoan bezero bakoitzak duen hizkuntza lehentasuna bete behar da nahitaez. Familiartekoena ere jasotzeko aukera dago.
- Langile berriak kontratatatzeko prozesuan, euskara nahitaezkoa da, eta, posible ez bada, lehenetsi eta baloratu egiten da.
- Langileek euskara gaitasunik ez badute, beste zenbait bide jorratzen dira: sentsibilizazioa, euskara erabiltzeko gida eta euskara ikastaroetan parte hartzeko aukera.
- Euskara erabiltzeko gida sortu dugu, egunerokoan erabiltzen diren esaldi eta termino ohikoenak langileen eskura jartzeko.
- Mintzalagun antzeko ekimenak sortu ditugu
- Matiako zentro bakoitzean euskara erreferente bat dago, eta hori da ekimenak sortzeko eta lana aurrera eramateko eragile garrantzitsua.
- Korrikan parte hartzen dugu
- Euskararen Nazioarteko Eguna ospatzen da hainbat ekimenekin.

Ainhoa Arrillaga, Blanca Garay, Ainhoa Fernandez, Urko Lekuona, Nerea Mendizabal, Ana Orbegozo, Elena Zubizarreta

- Bikain ziurtagiria lortu dute aurkeztu diren zentroek: Fraisoro, Petra Lekuona, Iza eta Otezuri.

Interpretazio Zerbitzuaren ebaluazioa

Ainhoa Mentxaka, Regina Larruzea eta Natalia Elvira

Euskara Zerbitzu Korporatiboko itzultzaile-interpreteak

itzulpenak.erakundezentrala@osakidetza.eus

Laburpena

Osakidetzaren 2. Euskara Planean¹, 2017-2020rako Erronka eta proiektu estrategikoetan² eta Erdi-mailako arduradunen eskuliburuan³ aipatzen den legez, Euskara Zerbitzu Korporatiboan itzultzaile-interpreteak daude euskara ez dakitenekin ere euskaraz lan egin ahal izateko askotariko bilera eta jardunaldietan. 2013tik hona, hainbat neurri hartu dira zerbitzua eskaintzeko: materiala erosi, hiru interprete profesional kontratatu, eta zentroetako behar teknikoak aztertu, beharrizanei egokitzeko. Hiru interpretazio-sistema erabiltzen ditugu: kabinako ekipo finkoa, bigarren ekipo eramangarria eta Interprest aplikazio eta routerra.

Orain arte eman dugun interpretazio zerbitzua ebaluatzeko, batetik, 2017tik hona egindako saioen barne balorazioa aztertu dugu eta IZOko⁴ eta EHUko interpretazio zerbitzuko kideekin bildu gara, haien esperientziatik ikasteko. Bestetik, 2018ko udan 5 itemeko inkesta bat bidali diegu zerbitzuko erabiltzaileei. Interpretazio zerbitzuan egin dugun barne balorazioaren arabera, saioen erdia baino gehiago egin dira baldintza onetan; hala ere, hainbat saiotan izan dira arazo teknikoak eta, batez ere, antolakuntzako hutsuneak (dokumentazioa interpreteei ez bidaltzea...). Erabiltzaileen asebetetzeari dagokionez, j a s o t a k o erantzun urrietan denek ontzat edo bikaintzat jo dute zerbitzua.

Ondorioz, esan daiteke ebaluazioa bera maizago eta zehatzago egin behar dela, bai datuak hobeto aztertzeko, bai erabiltzaileekin pedagogia gehiago egiteko eta haien mesedetarako antolakuntza hobetzeko. Bide horretatik, interpretazio-zerbitzu hobe eskaintzeko gai izango gara.

Gako-hitzak: interpretazioa, komunikazioa, ebaluazioa, inkesta

Erreferentziak

1. Osakidetza, *Osakidetzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko 2. Plana 2013- 2019*, (2013)

Ainhoa Mentxaka, Regina Larruzea eta Natalia Elvira

2. Osakidetza, *Osakidetzaren erronkak eta proiektu estrategikoak 2017-2020*. (2017)
3. Osakidetza, *Erdi-mailako arduradunak*. (2018)
4. J. Urkia, *Interpretazioa: Nora goaz, norantz joan nahi dugu?*, Senez 37, 2009ko urria.

Bor-bor hizkuntzak piztu

Araba ESik bultzatutako egitasmoa hizkuntzak aktibatze

Aintzane Larretxi (Administraria), Maddalen Garcia-Escudero, Amaia Ugartemendia (Teknikariak), Rosa Maria Valverde (Gainbegiralea), Guillermo Aguirre (komunikazioa)

Arabako Unibertsitate Ospitalea - Osakidetza

aintzane.larretximartinez@osakidetza.eus

Laburpena

Proiektu honen bidez Araba ESik lortu nahi du Erakunde Sanitario Integratuko profesionalen hizkuntza ezagutza aktibatu eta pizteko saiakera egituratu eta koordinatu bat eskaintzea; profesionalen eta unitateen harreman sareak trinkotzea, parte hartzea bultzatzeko helburuz; eta espazio berriak irekitzea, hizkuntzen arteko oreka lortzeko asmoz. Guztion artean helburuak eta neurriak adostea bilatzen da, eta horiek finkatu ondoren praktikara eraman eta azkenean betetze maila eta asebetetze maila neurtzea. Horren guztiaren bidez, zailtasunak eta indarguneak identifikatzen joango gara, proiektua erakundearen egunerokotasunean txertatzeari begira, hori baita bidea erabilera planari sendotasuna eta zabalkundea emateko. Erabiltzaileei kalitatezko osasun zerbitzuak eskaintzeko modu bakarra horixe dela sinesten dugu. Alde horretatik, gure egiten ditugu zerbitzuen eraginkortasun eta kalitate printzipioak eta, bide batez, osasun zerbitzu gizatiarragoak izateko gure aletxoak jartzen ari garelakoan gaude.

Azkenik, proiektu honek bere helburuen artean du EAEko lege-oinarriak Nazio Batuen giza eskubideen Aldarrikapen Unibertsala (1948) garatzeari buruz adierazitakoa (1982ko euskararen legea eta 67/2003 Dekretua euskararen erabilera arautzen duena).

Gako-hitzak: Bor-bor, hizkuntza aktibazioa: egituratu eta koordinatu, harreman sareak indartu

Erreferentziak

1. Iñaki Martinez de Luna (2012), egoeraren gaineko gogoetak eta norabide proposamenak. BAT soziolinguistika aldizkaria.

Aintzane Larretxi, Maddalen Garcia-Escudero, Amaia Ugartemendia, Rosa Maria Valverde, Guillermo Aguirre

2. EUSTAT (2016)ko euskararen inguruko datuak
3. Euskararen Datu Basea (EDB) . Soziolinguistika klusterra.

Itzulpen lagundua

Eguzkiñe Gezuraga Barrena¹, Natalia Elvira García²

¹*Osakidetzako Euskara Zerbitzu Korporatiboko Euskara Teknikaria*

²*Osakidetzako Euskara Zerbitzu Korporatiboko itzultzaile-interpretea*

natalia.elviragarcia@osakidetza.eus

Laburpena

Osakidetzan euskaraz lan egin nahi duten langileei laguntzeko, eta historia kliniko elebidunaren alde pausoak emateko helburuz, Osabar deitu dugun aplikazioa sortu dugu, Justizia Sailean egindako lana oinarri hartuta¹: hainbat termino eta esaldiren itzulpena emateaz gain, zalantzak eta iradokizunak bidaltzeko gai izango zen tresna irudikatu genuen. Hartara, Osakidetzaren itzulpen memoria, hainbat baliabide (hiztegi orokorrak, osasun hiztegiak...) batu ditugu. Gainera, eskatutako itzulpena ez badago itzulpen memorian, Euskara Zerbitzuan galdera egiteko aukera ematen du aplikazioak. Egindako kontsulta horiekin guztiekin, aplikazioa elikatu egiten da, kudeaketarako prestatu den osagarri baten bitartez.

Osabar Osabide Global aplikazioan txertatu da (historia klinikoa bistaratzeko erabiltzen dena), E-Osabide kudeaketarako aplikazioan, eta zenbait ekipotako Word aplikazioan. Ondoren, proba pilotua abiatu dugu Goierri/Urola Garaia ESiko Pertsonal Sailean, eta Donostialdea ESlan. Pilotu horretatik emaitza hauek atera dira: tresna erabiltzen erraza da, aproposa gure helburuak lortzeko, eta, nahiz eta ez duen interakzio handiegirik eragin oraingoz Euskara Zerbitzuarekin, langileek erabiltzen dute zalantzak bidaltzeko beharra dutenean.

Horiek horrela, argi ikusi dugu tresna egokia dela, baina ez dela nahikoa. Garatzen eta sakontzen jarraitu behar da. Proiektuarekin aurrera egiteko zerbitzuen arteko elkarlana funtsezkoa izan den bezala, guztion inplikazioa ezinbestekoa da hura garatu eta ezartzeko, eta, horrela, Osakidetzako 2. Euskara Planean² nahiz Erronka eta Proiektu Estrategikoetan³ agindutakoa betetzeko.

Gako-hitzak: itzulpena, lagundua, Osabar

Erreferentziak

1- Arauzo, Xabier; Balerdi, Xabier; Gorostiza, Aitor; Laiz, Carmen, Yurramendi, Xabier: Itzulpen automatikoaren aplikazioa EAeko epaitegietan. SENEZ 32 (2007)

Eguzkiñe Gezuraga Barrena, Natalia Elvira Garcia

- 2- Osakidetzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko 2. Plana 2013-2019. (2014) 3-
Osakidetzaren erronkak eta proiektu estrategikoak 2017-2020. (2017)

OSATERM: Osasun-terminoak kudeatzeko aplikazioa mugikorrentzat

Eneko Sampedro Pozo, Olatz Perez-de-Viñaspre eta Maite Oronoz

UPV/EHUko Ixa taldea

n3k0@riseup.net

Laburpena

Osaterm osasun-terminoak kudeatzeko mugikorrentzako aplikazioa da¹, Android eta iOS sistema-eragileentzako garatutakoa. Indargune nagusia honakoa du: euskarazko osasun-terminoak kontsultatu eta balidatu daitezke *Osaterm* erabiliz. Jakina da osasungintzaren munduan euskararen normalizaziorik ez dagoela, eta hizkuntza horretan dauden baliabideak urriak direla. Aplikazio honek normalizazio prozesuan lagun dezake, euskarazko terminologia bat zehazteko.

Osaterm-ek SNOMED CT (Systematized Nomenclature of Medicine – Clinical Terms)² terminologia kliniko eleaniztuneko kontzeptu eta terminoekin egiten du lan eta bi funtzionalitate nagusi ditu. Alde batetik, SNOMED CTko eduki terminologikoa kontsultatzea, hau da, bilatu nahi den terminoa idatzi eta termino horren informazioa agertzea. Bilaketak hiru hizkuntzatan egin daitezke: euskaraz³, gaztelaniaz eta ingelesez. Termino bakoitzaren informazioan jasotzen dira itzulpenak, kontzeptuarekin lotutako sinonimoak eta esanahiarekin lotutako terminoaren guraso eta umeak.

Beste aldetik, SNOMED CTren edukia itzulpen automatikoa baliatuz euskaratu denez, baliteke terminoren bat gaizki idatzita egotea edo egokia ez izatea. Horretarako, aplikazioak terminoen balidazioa egiteko funtzionalitatea dauka. Termino horren sinonimo guztiak agertuta, erabiltzaileek horiek egokitzat eman, baztertu, aldaketak egin edo berriak proposatu ditzakete. Balidazio horiek guztiak gorde egiten dira, eta etorkizunean erabil daitezke normalizazio prozesuan laguntzeko.

Gako-hitzak: osasun-terminoak, mugikorra, aplikazioa

Erreferentziak

1. E. Sampedro, *Osasun-Terminoak Kudeatzeko Aplikazioa Mugikorrentzat: Osaterm*. UPV/EHUko Informatika Ingeniaritzako Graduako Amaierako Lana, (2018).
2. K. Donnelly, *SNOMED-CT: The advanced terminology and coding system for eHealth*. *Studies in health technology and informatics* 121 (2006):279.

Eneko Sampedro Pozo, Olatz Perez-de-Viñaspre, Maite Oronoz Garcia

3. O. Perez-de-Viñaspre, *Osasun-alorreko termino-sorkuntza automatikoa: SNOMED Ctren eduki terminologikoaren euskaratzea*. UPV/EHUko Informatikan Doktorego-tesia (2017).

Gamifikazioa: Hizkuntza-irizpideak transmititzeko tresna eraginkorra Baietz erronkari!

Jabier Gomez Aginaga¹, Iratxe Sustatxa Martinez², Raquel Benito Ruiz de la Peña³, María Carmen Matthies Baraibar⁴

¹ EEC ESiko Euskara teknikaria

² EEC ESiko Euskara teknikaria

³ EEC ESiko Berrikuntza teknikaria

⁴ EEC ESiko Prestakuntza atalburua

euskara.ezkerraldeaenkarterricruces@osakidetza.eus

Laburpena

Sarrera. Ezkerraldea Enkarterri Cruces Erakunde Sanitario Integratuak (EEC ESI) ahalegin handiak egin ditu bi hizkuntza ofizialen erabilera-irizpideak zabaltzeko; hala ere, egindako neurketek erakutsi dute hobetzeko tarte handia dagoela oraindik.

Erronkari heltzeko, estrategiaz aldatu eta tresna berritzaileak erabili behar direla uste dugu.

Helburua da Hizkuntza ofizialak erabiltzeko protokoloaren betetze-maila hobetzea EEC ESiko pertsonal administratiboaren artean; eta hasierako hipotesia da Serious game edo Joko Serioa hizkuntza ohituretan eragiteko tresna eraginkorra izan daitekeela.

Materialak eta metodoak. Gamifikazioa da jokoekin zerikusirik ez duten jardueretan joko-estrategiak erabiltzea, hartzailearen jarreran aldaketa bat eragiteko¹, hala nola motibazioa areagotu, ohitura berriak bultzatu, jokamoldeak entrenatu, protokoloak barneratzea, eta abar.

Hortaz, hizkuntza-irizpideak zabaltzeko joko interaktibo bat sortu dugu. Jokoa diseinatzean, bi alderdi hartu dira kontuan: ezagutzaren transmisioa (ikaskuntza) eta alderdi emozionala (pazientearekiko enpatia sortzea).

Emaitzak. Hiru adierazle hartu dira kontuan:

- Inpaktua: ia langile guztiek parte hartu dute. Batez beste, 11 minutuz.
- Balorazio-inkestak: 5 puntutik, batez beste, 4'175 ematen diote. Lehenengo agurra beti euskaraz egiten ez zuten langileen % 57k adierazten dute jolastu ondoren

Jabier Gomez Aginaga, Iratxe Sustatxa Martinez, Raquel Benito Ruiz de la Peña, María Carmen Matthies Baraibar

sarriago egiten dietela harrera euskaraz pazienteei.

- Neurketa: irailaren hasieran izango ditugu emaitzak.

Ondorioak. *Baietz Erronkari!* joko serioa tresna eraginkorra da ohitura berriak sortzen laguntzeko; kasu honetan, hizkuntza-irizpideak barneratzeko.

Aurrera begira, asmoa da proiektua beste lanbide-talde batzuei zabaltzea, jokoaren baliabideen atala gehiago garatzea eta jokalarien errepikapen-kopurua handiagotzea.

Gako-hitzak: Gamifikazioa, hizkuntza-irizpideak, hizkuntza-aukera, enpatia

Erreferentziak

1. J.L. Ramírez Cogollor. Gamificación. Mecánicas de juegos en tu vida personal y profesional. Editorial RC. (201

“Hitz egin” hizkuntza ohituren aldaketa osasun alorrean

Jon Irizar

Mutualia Egoitza Operatiboa

jirizar@mutualia.es

Laburpena

Mutualia Gizarte Segurantzarekin lankidetzan duen 2 zk.ko mutua da, eta bertan, besteak beste, osasun zerbitzuak eskaintzen dira. Horiek euskaraz ere eskaintzeko eta lana euskaraz ere egiteko asmoz, abian jarri dugu “Hitz egin” hizkuntza ohituren aldaketa sustatzeko esperientzia pilotua. Dinamika horren oinarria *eusle metodologia*¹ izan da, eta horri hainbat aldaketa egin dizkiogu erangikorrakoa izan dadin eta gure egoerara hobeto egokitu dadin. Metodologia oso sinplea du, eta parte hartzaileek fitxa eta galdetegi batzuk bete behar dituzte esperientziaren hasieran eta bukaeran. Beasaingo osasun zentroko langileek parte hartu dute eta urte erdiko iraupena izan du, epe horretan guztira 6 ebaluazio egin dira. Orokorrean, parte hartzaileek adierazi dute esperientzia oso ona edo bikaina izan dela eta euskara sustatzeko dinamika oso ona dela. Lortu diren emaitzak oso positiboak izan dira. Halaber, egitasmoarekin hasi aurretik lan harremanetan erabiltzen zen hizkuntza gaztelania zen, nahiz eta langile gehienak euskaldunak izan, eta urte erdi pasa ostean, euskara gehiago erabiltzea lortu da. Beraz, uste dugu, oso eraginkorra izan den dinamika dela eta beste osasun zentro eta zerbitzuetan frogatu daitekeela.

Gako-hitzak: Hizkuntza ohitura, Euslea, Mintzagrama

Erreferentziak

1. P. Jauregi, P. Suberbiola, *Aldahitz Ikerketa:2014: eusle metodologia eta hizkuntza ohituren aldaketa lan munduan*, Argitalpen digitala, Soziolinguistika Klusterra (2015)

Jon Irizar

Euskarazko arreta Azpeitiko osasun zentroan

Leire Arabaolaza, Ane Illarramendi, Arrate Ugarte, Maria Gerriko, Mikel Galparsoro

Azpeitiko Osasun Zentroa - Goierri Urola - Garaiko ESI - Osakidetza

leire.arabaolaza@gmail.com

Laburpena

Sarrera. Azpeitian (Gipuzkoa) 14.817 biztanle daude, horietatik % 83,69 euskal hiztuna da, EUSTATEko azkenengo galdeketa arabera (2016) [1]. Osakidetzaren Euskara Planean % 100eko derrigortasun-data eta % 100ko hizkuntza-eskakizuna eskatzen zaigu; hau da, langile guztiei eragiten die. Azpeitiko langileen % 82k du hizkuntza-eskakizuna egiaztatuta, osasun-zentroko (lehen mailako arreta eta EAG) 45 langileetatik 37k, hain zuzen. Gure helburua da Azpeitiko herritarrek duten asebetetze-maila ezagutzea osasun-zentroan eskaintzen den euskarazko arretaren inguruan.

Materialak eta metodoak. Osakidetzak II. Euskara Planeko tarteko ebaluaziorako erabilitako inkesta hartu dugu erreferentziatzat. Bertan aztertzen da erabiltzaileek osasun-zentroan edo ospitalean azken aldietan izandako euskararen presentzia eta erabilera nolakoak izan diren. Galdeketa, familia-mediku, pediatra, erizain, EAG eta administrazioko langileei erreferentzia egiten zaie, baita idatziz eskainitako informazioari ere. Galdeketa era presentzian eta telefonoz egin zaie 69 erabiltzaileri.

Jasotako erantzunak datu-base batean sartu dira dagokion analisi estatistikoa egiteko helburuz. Maiztasun absolutu eta erlatiboak erabiliz egin da emaitzen deskribapena.

Emaitzak: Erabiltzaileen % 98,6k dio harrera-zerbitzuan agurra eta lehenengo esaldia euskaraz izan dela. Horrez gain, % 84,1ek beti edo gehienetan bere mediku eta erizainarekin euskaraz egiteko aukera dutela adierazi zuen. Azpeitiko erabiltzaileek osasun-zentroko euskararen erabilerari emandako nota orokorra 8koa izan da. Era berean, mediku eta erizainek ematen duten idatzizko dokumentazioaren % 66,6 beti edo gehienetan euskaraz dagoela eta zentroan dauden poster-kartelen % 84 beti edo gehienetan euskaraz daudela diote. Galdetutakoen % 13k bakarrik adierazi du bere lehentasuneko hizkuntza zein den galdetu zaiola. Bestalde, pertsonal sanitarioa «e» letrarekin identifikatuta ikusi dutela dio % 27,5ek.

Gako-hitzak: itzulpena, lagundua, Osabar

Leire Arabaolaza, Ane Illarramendi, Arrate Ugarte, Maria Gerriko, Mikel Galparsoro

Ondorioak. Orokorrean Azpeitiko biztanleria oso gustura dago bere osasun-zentroan euskarak duen presentziarekin. Harrera-zerbitzuan egiten den euskararen erabilera azpimarratu nahi genuke beste datu guztien gainetik. Hala ere, erizain eta medikuekiko asebetetze-maila ere altua izan da. Bestalde, erantzunetan islatu da erabiltzaileek ez dutela «e» letraren esanahia eta erabilera ezagutzen.

Are gehiago, zein hizkuntzatan artatuak izan nahi luketen ez zaiela galdetu adierazi eta horren falta sentitu dute herritarrek. Hala ere, beste arrazoi batzuk direla medioaurreko batean Azpeitiko Osasun Zentroan egindako kanpaina baten ondorioz islatu zenez, paziente kopuru handi batek euskal hiztunak direla adierazi zuten beren historian dira, % 40k 2018ko uztailean hain zuzen ere.

Gako-hitzak: euskara, arreta, asebetetze-maila

Erreferentziak

1. Euskal Estatistika Erakundea. EUSTAT. Azpeitia: Conoce la realidad estadística actual y la evolución histórica de tu municipio [Internet]. 2016. Erabilgarri: http://www.eustat.eus/municipal/datos_estadisticos/azpeitia_c.html
2. Osakidetzako II. Euskara Planaren Tarteko Ebaluazioa Erabiltzaile Euskaldunentzako Inkesta. 2013.

Afasia euskaraz ebaluatzeko tresna berria bidean: CATaren egokitzapena

Marie Pourquié Bidegain ^{1,2}, Amaia Munarriz-Ibarrola ^{1,3}

¹ *ELEBILAB Ikertaldea*

² *IKER UMR5478*

³ *Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU*

mariepourquieweb@gmail.com, amaia.munarriz@ehu.eus

Laburpena

Afasia euskaraz ebaluatzeko tresna estandarizaturik ez dago oraindik. Gehienetan, ebaluazioa erdaraz egiten da edo, euskaraz egitekotan, logopedek berek itzulitako estandarizatu gabeko tresnen oinarrian. Hortaz, ebaluazioaren fidagarritasuna zalantzan jar liteke, eta ikerketen garapena ere oztopatzen du. Bestetik, gaixo eta senideei deserosotasuna eragin diezaieke hizkuntza hori ez bada haien egunerokoan gehien eta modurik naturalenean erabiltzen dutena.

Poster honetan aurkeztu nahi dugu gabezia horri aurre egiteko bidean den *Comprehensive Aphasia Testaren*¹ euskal egokitzapena. Jatorriz ingelesez diseinatu zen test hori gaur egun Europako hamalau hizkuntzatarara egokitzen ari da, euskara tartean². Aurkeztu nahi ditugu egokitzapen prozesuan izaten ari garen erronka nagusiak, hartutako erabakiak eta tresna estandarizatzeko emandako urratsak, lan honek euskal osasungintzari ekarriko dion onura nabarmenduz.

Zenbait adibide zehaztetan oinarrituta, erakutsiko dugu test bat egokitzea ez dela jatorrizko testa itzultzea. Hain zuzen, aditzera eman nahi dugu Euskal Herri osoan erabilgarria den tresna estandarizatu bat garatzeko ezinbestekoa dela aldagai psikolinguistiko (hitzen luzera, maiztasuna, irudikagarritasuna) eta soziolinguistikoak kontuan hartzea, euskal gramatikan oinarritzeaz gain. Zenbait kasutan, aldagai horietariko batzuk lortzeko berariazko azterketak egin ditugu. Adibidez, euskaraz hitzen irudikagarritasun-baliorik ez dagoenez, online galdetegi bat prestatu genuen euskal egokitzapenerako hautatutako hitz guztiak hartuta (N = 286), eta euskalki desberdinetako 43 euskaldunen datuak lortu genituen³.

Euskal egokitzapena prestatzea erronka handia bada ere, egingarria da, eta horren erakusgarri da urrats garrantzizkoak emanda ditugula jada. Oro har, ebaluazio-tresna hori oso garrantzizkoa izango da hainbat mailatan, bai osasunari eta ikerketari begira

Marie Pourquoié Bidegain, Amaia Munarriz-Ibarrola

(nazioartean ere⁴); aukera eskainiko die afasiadun euskaldunei ebaluazioa euren lehen edo bigarren hizkuntzan egiteko tresna estandarizatu baten oinarrian.

Gako-hitzak: afasia, ebaluazio-tresna, elebitasuna, euskara, neurolinguistika

Erreferentziak

1. K. Swinburn, G. Porter and D. Howard, *The Comprehensive Aphasia Test*, Psychology Press, Hove, UK (2005) 311.
2. V. Fyndanis, M. Lind, S. Varlokosta, M. Kambanaros, E. Soroli, K. Ceder, et al. *Clin Linguist Phon* Vol. **31** (2017) 697.
3. Munarriz and M. Pourquoié, in: *II IkerGazte Nazioarteko Ikerketa Euskaraz: Giza zientziak eta artea*, edited by I. Alegria, A. Latatu, M.J. Ormaetxebarria and P. Salaberri, (Udako Euskal Unibertsitatea, Bilbo, 2017), pp. 80-87.
4. Rofes, L. Zakariás, K. Ceder, M. Lind, M.B. Johansson, V. de Aguiar, et al. *Behav Res Methods* Vol. 50 (2018) 1187.

GNS-10-AKaren euskararako egokitzapena

Natalia Elvira García¹, Olatz Pérez de Vinaspre²

¹ *Osakidetzako Euskara Zerbitzu Korporatiboko itzultzaile-interpretea*

² *UPV/EHUko Ixa Taldeko Ikerlaria. Informatikan Doktorea.*

natalia.elviragarcia@osakidetza.eus

Laburpena

Sarrera. Osakidetzaren 2. Euskara planean¹ historia kliniko elebidunaren bidean aurrerapausoak ematea onartu zen. Pausoetako bat Gaixotasunen Nazioarteko Saillkapenaren 10. bertsioaren aldaera klinikoa edo GNS-10- AK (95.000 termino +/-) euskarara egokitzea izan da, barne mailan erabiltzen diren estandarrak elebidunak izateko, eta hala Osakidetzaren erronkak eta proiektu estrategikoak 2017-2020² dokumentuan ezarritako helburuekin bat etortzeko.

Metodologia. Euskaratze hori eskuz egitea lan eskergea da eta lan horretarako adimen artifizialak eskaintzen dituen abantailak erabili ditugu. Horrela, erregeletan oinarritutako sistema adimentsu bat garatu dugu terminoen itzulpena lortzeko. Erregeletan eta hizkuntzan oinarritutako sistema horrek terminoen baitako egitura semantikoak erabiltzen ditu itzulpenetarako, termino nagusiaren barruan dauden termino laburragoen itzulpenak baliatuz. Balidazio prozesurako, web aplikazio bat ere garatu dugu, eta terminologian zein itzulpenean aditu batek berak sortutako itzulpena berrikusi eta ontzat emateko, ahalik eta modu eroso eta azkarrean.

Horren bidez adituak ontzat ematen du edo berrikusi eta aldatzen du terminoa. Berrikusitako terminoekin, erregela berriak sortzen ditugu eta sistema adimentsua berrentrenatuz termino zehatzagoak, luzeagoak eta zuzenagoak lortzen ditugu³.

Emaitzak. Egun 20.000tik gora termino daude itzulita eta balioztatuta. Sistemak oso emaitza onak ematen ditu eta % 60an adituak ez dio inolako aldaketarik egin sistemak proposatutako itzulpenari.

Ondorioak. Erritmo honetan, urte eta erdian GNS10a osatzen duten termino guztiak itzulita eta balioztatuta egongo dira. Horri esker, e-Osabideren kode guztiak itzulita egon ahal izango dira, eta etorkizunean SNOMED CT ofizialki euskaratzeari ekin ahal izango diogu.

Gako-hitzak: itzulpena, itzulpen automatikoa, GNS-10-AK

Natalia Elvira García, Olatz Perez de Vinaspre

Erreferentziak

- 1- Osakidetzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko 2. Plana 2013-2019. (2014)
- 2- Osakidetzaren erronkak eta proiektu estrategikoak 2017-2020. (2017)
- 3- Perez-de-Viñaspre O., Oronoz M., Elvira N. (2018). KabiTermICD: Nested Term Based Translation of the ICD-10-CM into a Minor Language. *MultilingualBIO: Multilingual Biomedical Text Processing*, 25.